

Mitä sosiaalinen raportointi sanoo mielenterveys-, päihde- ja riippuvuusteemoista Satakunnassa?

Minka Leino-Holm
Sosiaalialan osaamiskeskus Pikassos

Sosiaalinen raportointi?

Sosiaalinen raportointi on tapa tehdä rakenteellista sosiaalityötä.
Rakenteellinen sosiaalityö on tapa tehdä sosiaalityötä.

Sosiaalista raportointia on kehitetty Satakunnassa vuosia, uudesta asiasta ei siis ole kyse! Sosiaalista raportointi tehdään laajasti muuallakin Suomessa.

Raportteja on koottu vuodesta 2021, niitä on kertynyt yhteensä noin 90 kpl.
Raportteja ovat tehneet eri alojen ammattilaiset, järjestöjen toimijat sekä aktiiviset kansalaiset (n. 17 % raporteista).

Raportoidut havainnot koskevat sekä koko maakuntaa / hyvinvointialuetta, että yksittäisiä kuntia.

Henkilö tai ryhmä kirjaa havaintonsa raportointilomakkeelle.

Sosiaalialan osaamiskeskus Pikassos käy raportit läpi, kokoaa niistä yhteenvetoja ja välittää raportteja eteenpäin.

Yhteenvedoissa / raporteissa olevaa tietoa voidaan työstää eri yhteyksissä, tarkastella lisää ja hyödyntää päätöksenteon apuna.

LYHYESTI: Positiivisia havaintoja

- ✓ YHTEISTYÖ ERI AMMATTILAISTEN JA TOIMIJOIDEN KANSSA
- ✓ DIGISOVELLUKSET
- ✓ OMAOLO-PALVELU
- ✓ NEPPARIT-RYHMÄTOIMINTA
- ✓ ZOTURI TARINA-AUTTAMINEN
- ✓ CHAT-PALVELUT
- ✓ VOIMAPERHEET-TOIMINTAMALLI
- ✓ VERKOSSA ANNETTAVA VANHEMPAINOHJAUS
- ✓ KULTTUURIHYVINVOINNIN HYÖDYNTÄMINEN
- ✓ SOSIAALINEN KUNTOUTUS VIHDOINKIN KESKUSTELUISSA

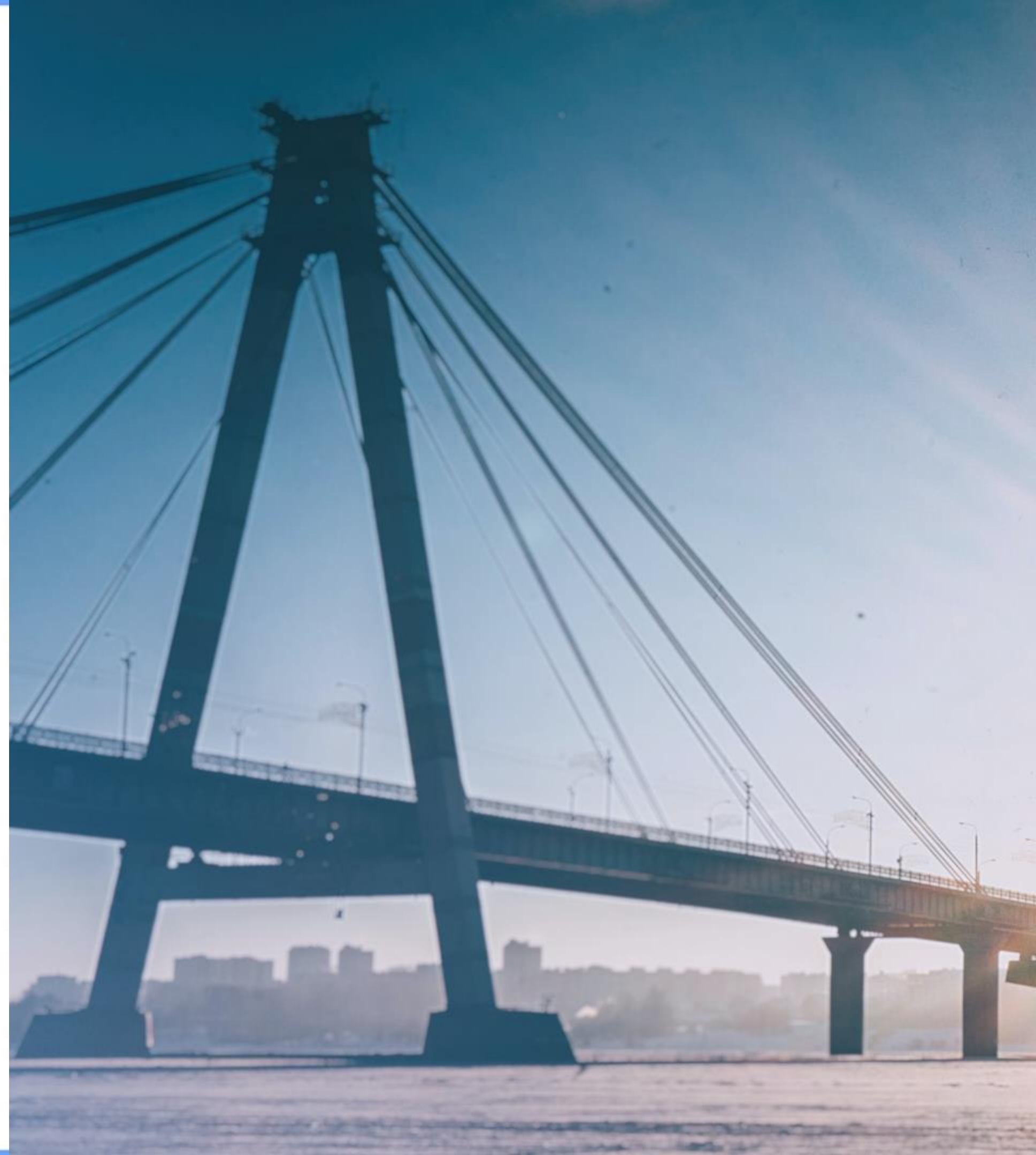

LYHYESTI: Huolta aiheuttavia havaintoja

- ✓ OMAISHOITAJIEN TUKI
- ✓ SOTAORPOJEN TUKI
- ✓ TIEDOTUS, TIEDONKULKU
- ✓ KOULUPOISSAOLOJEN RATKAISEMINEN
- ✓ AMMATTILAISTEN TOIMINTAMAHDOLLISUUDET JA TYÖNKUVAT
- ✓ IKÄIHMISTEN SOSIAALITYÖ/-OHJAUS, IKÄIHMISTEN PALVELUIDEN SAATAVUUS
- ✓ NUORTEN AIKUISTEN KOULUPOLUT, NUORTEN PAHOINVOINTI JA HÄIRIÖKÄYTTÄYTYMINEN
- ✓ DIGIOSATTOMUUS
- ✓ MT- JA NEPSY-OSAAMINEN
- ✓ PALVELUVERKKO JA TULEVAISUUS
- ✓ AMMATTILAISTEN OSALLISUUS KEHITTÄMISESSÄ
- ✓ NEPSY-IHMISTEN TUKI
- ✓ SUHTAUTUMINEN RIIPPUVUUSONGELMAISIIN
- ✓ ERI TOIMIJOIDEN SAAVUTETTAVUUS, MM. ASUMISNEUVONTA JA -PALVELUT, MUISTIPKL
- ✓ SOSIAALISEN KUNTOUTUKSEN KEHITTÄMINEN
- ✓ MT- JA PÄIHDEONGELMIEN EROTTAMINEN
- ✓ SO – TE –VÄLINEN YHTEISTYÖ JA TIETOUS
- ✓ KASVAVAT PALVELUNTARPEET + RAHAPULA JA LEIKKAUSPOLITIIKKA = TULEVAISUUS?
- ✓ RIITTÄMÄTTÖMÄT SOSIAALIPALVELUT SEKÄ VAIKEUS PÄÄSTÄ TERVEYSPALVELUIHIN

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus /1

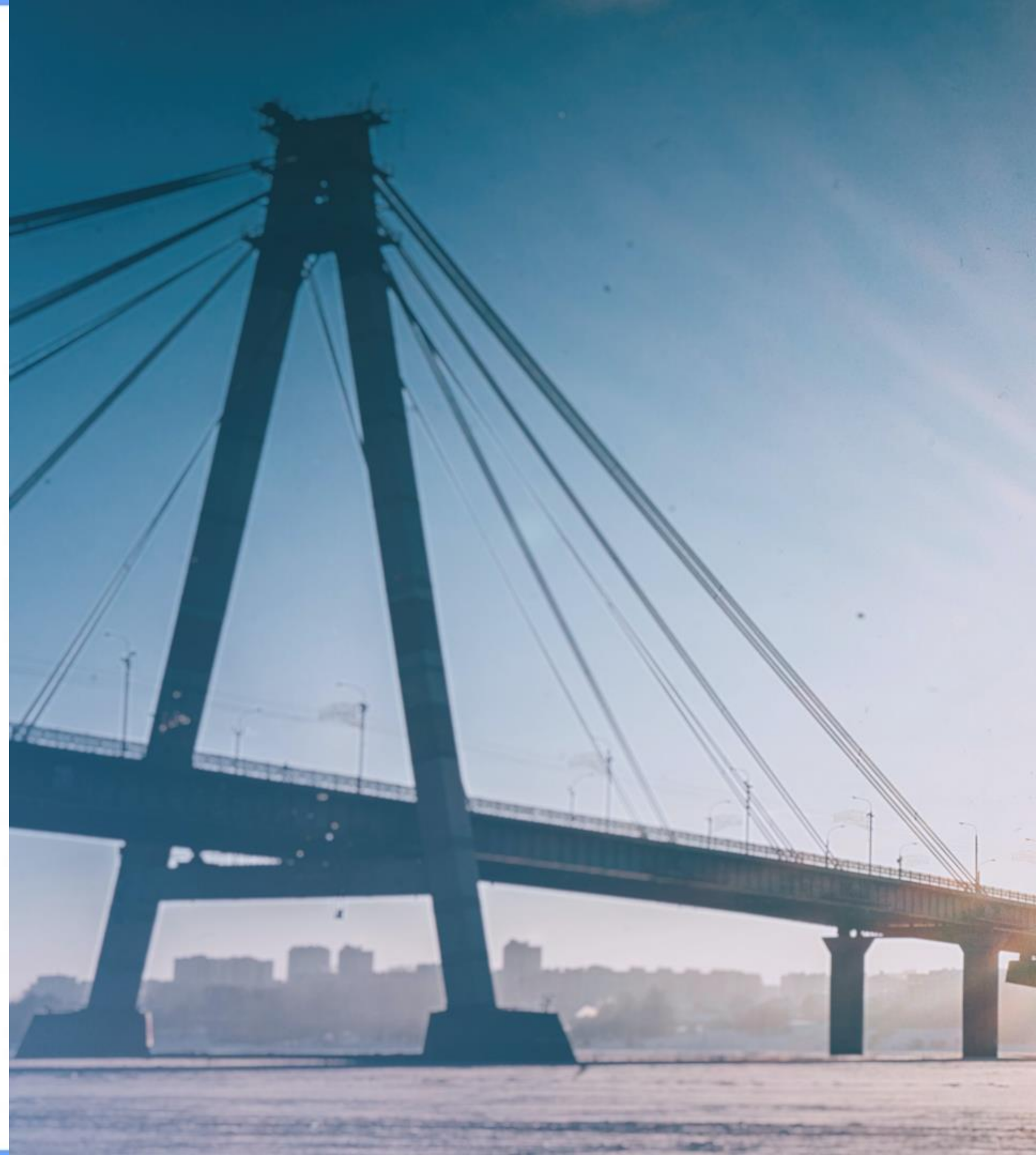
- **AJANKOHTAISTA:** Suunnitteilla oleva mielenterveyspalveluiden ja psykiatrian perustason rakenneuudistus, Harjavallan sairaalassa sijainneiden psykiatrian palvelujen siirtyminen Poriin, mielenterveyspalveluiden erittäin heikko saatavuus ja niiden puutteellinen resursointi sekä mielenterveyspalveluiden tai psykiatrian ja riippuvuuspalveluiden yhteistoiminnan puutteet.
- **Hyvinvointialueuudistuksen** raportoitiin tuoneen mukanaan uusia haasteita. Uudistuksen arvioitiin **vaikeuttaneen palveluiden piiriin pääsemistä** ja oikeiden palveluiden löytymistä.
- **Muutokset** palveluiden toimipaikoissa ja aukioloajoissa saattavat myös nostaa kynnystä hakeutua niihin.
- Eräs vastaaja arvioi hyvinvointialueiden luottavan liikaa siihen, että **kolmas sektori** vastaa ihmisten palveluntarpeisiin ja ”ottaa kopin”.
- Ammattilaiset raportoivat **asiakkaiden luottamuspulasta** hyvinvointialuetta ja sen palveluja kohtaan.
- Hyvinvointialueuudistuksen lisäksi **muiden organisaatioiden** toiminnassa tai linjauksissa tapahtuneet muutokset ovat ammattilaisten mukaan vaikuttaneet palveluiden saatavuuteen ja saavutettavuuteen.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus /2

- Mielen terveyden ongelmien ja riippuvuuksien kerrottiin vastauksissa näkyvän **laajasti** eri palveluiden arjessa.
- Myös muiden kuin mielen terveys- ja riippuvuuspalveluiden **huono saatavuus** vaikuttaa mielen terveys- tai riippuvuusongelmien kanssa elävien ihmisten arkeen.
- Vastauksissa nousevat **neuropsykiatristen haasteiden** kanssa elävien ihmisten arki. Nepsy-piirteiset ihmiset tarvitsevat ammattimaista tukea, mutta saavat sitä vain lyhytaikaisesti, jos ollenkaan. Satakunnassa ja Satakunnan hyvinvointialueella on käynnissä nepsy-palveluiden kehittämistä.
- **Saatavuus** ei aina kulje aivan käsi kädessä saavutettavuuden kanssa. Eräs vastaaja kuvaa, että nuorten palveluiden saavutettavuus on heikentynyt samanaikaisesti, kun nuorille tarjolla olevien palveluiden määrä on kasvanut. Tilanne on ristiriitainen.
- Yksilötyön lisäksi ammattilaiset peräänkuuluttavat **yhteisötyön** vahvistamista Satakunnassa.

Yhteiskunnalliset suuntaukset ja trendit sekä rakenteelliset epäkohdat

- Aikamme henki ja ajankohtaiset ilmiöt vaikuttavat väistämättä myös kaikkien ihmisten arkeen.
- **Yhteiskunnallisina trendeinä** ammattilaiset tunnistavat mm. yhä nuorempien lasten päihteiden käyttö ja nuorten päihdekokeilut, huumemyönteisen ilmapiirin, jengiytymiskulttuurin ja polarisaation eli kahtiajakautumisen, huumausaineiden ja lääkkeiden väärinkäytön lisääntymisen mm. nuorten parissa sekä ns. ”koviin aineisiin” ja suonensisäiseen käyttöön siirtymisen kynnyksen madaltumisen.
- Kansallisilla trendeillä on vaikutuksensa myös Satakunnassa: Humalahakuinen juominen ja tupakointi ovat nuorten keskuudessa vähentyneet, mutta **sähkösavukkeiden ja nikotiinituotteiden** käyttö on lisääntynyt ja tuonut mukanaan uusia ilmiöitä. Kansallisesti **opioidikorvaushoidossa** olevien määrä on kasvanut, ja sen ennustetaan edelleen kasvavan, yhteiskunnallinen ja yksilöiden sekä perheiden **taloudelliset vaikeudet** ovat lisääntyneet ja niiden ennustetaan lisääntyvän, **yksinäisyys ja mielenterveysongelmat** ovat lisääntyneet. Asumisen haasteiden ja **asunnottomuuden** tai sen uhan sekä taloudellisten vaikeuksien lisääntymisen raportoidaan näkyvän mm. psykiatrialla toistuvasti.
- Yksi ammattilaisten esiin tuoma laaja epäkohta **liittyy eri toimijoiden suhtautumiseen päihdeongelmiin**. Päihdeongelman toteaminen voi muodostaa esteen mm. sairauspäivärahan saamiselle, kuntoutukseen pääsemiselle tai psykiatrian avohoidon tuen saamiselle. Lisäksi havainnoissa tulee esiin kokemus siitä, ettei mielenterveys- tai riippuvuus työn pitkäjänteistä luonnetta tunnisteta tai tunnusteta.

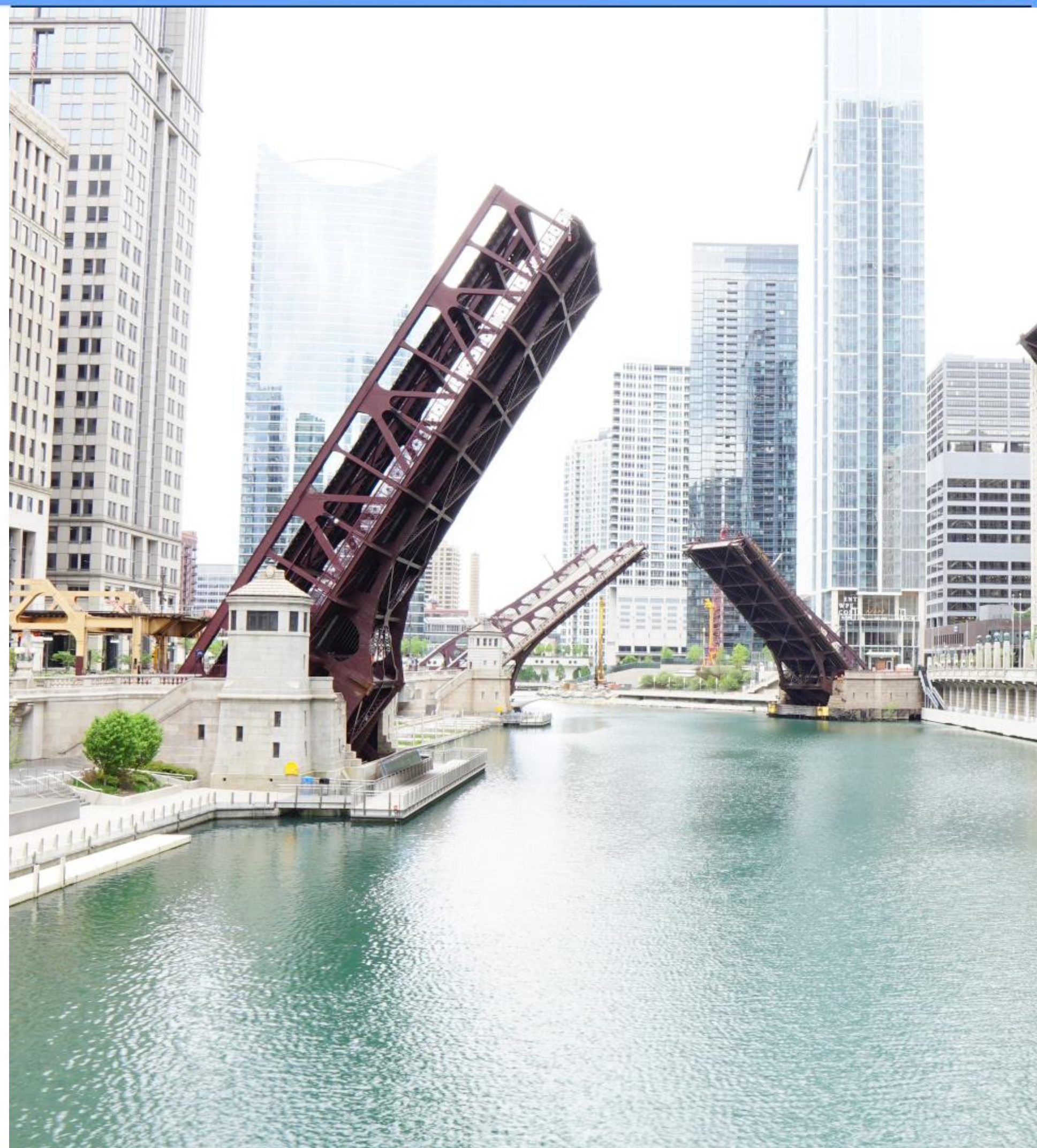

Strategiset valinnat ja toimenpiteet

- Ammatillaiset toivovat arvovalintoja **ihmisiä tukevien palveluiden resursoinnin** suhteen. Resursseja toivotaan lisättävän mm. jalkautuvaan ja kotiin vietävään työhön, asiakastyöhön, psykiatrian palveluihin ja koulujen sekä oppilaitosten arkeen.
- **Verkostotyön** eli sektorirajat ylittävän ja monialaisen yhteistyön tekemistä toivotaan vahvistettavan strategisilla linjauksilla ja valinnoilla. Samoin **palveluiden yhteensovittamiseen** kaivataan tekoja, tukea ja linjauksia.
- Tiukentuneet ja alati tiukentuvat palveluiden myöntämisen **kriteerit** huolestuttavat ammatillaisia ja niiden nähdään aiheuttavan väliin putoamista.
- Ammatillaisten toiveissa kuuluu tarve vahvistaa **tukea tarvitsevien ihmisten asemaa ja oikeuksia** yhteiskunnassa sekä edistää **hyvinvointivaltion jäsenilleen antamien lupauksen** toteutumista.

Toimintatavat ja työn arki

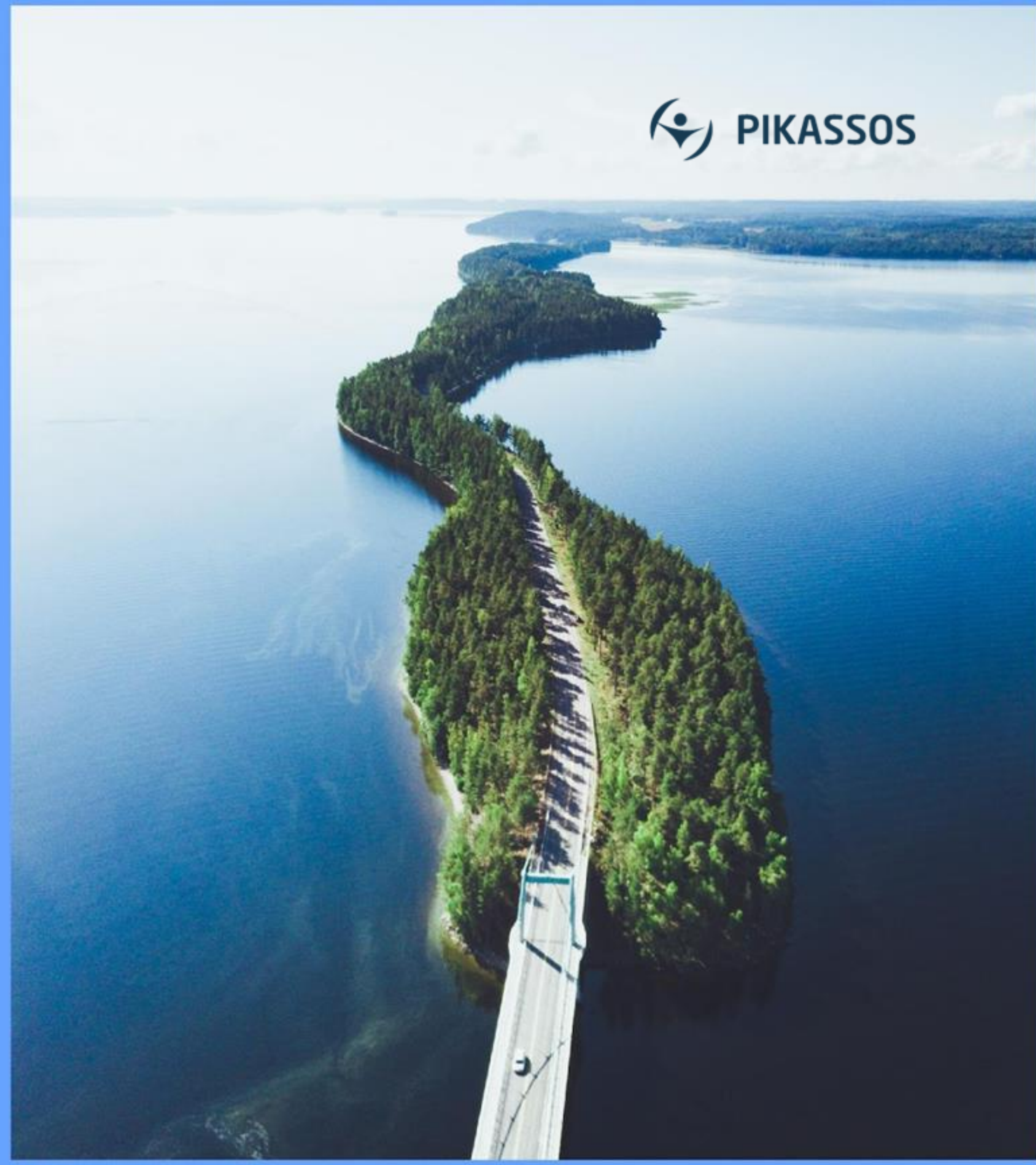
- Ammatillaiset näkevät, että monet haasteet tunnistetaan, mutta **keinoja** auttaa ja tukea on vain vähän.
- **Kannattelevan työn** tarpeen arvioidaan lisääntyneen, kun hoitopääsy on vaikeaa.
- Ihmisten tavoittaminen, oikea-aikainen palveluohjaus ja palveluun sitouttaminen kuvataan haastavaksi.
- **Ammattimaisuus, riittävä koulutustausta sekä toiminnan jatkuvuus** nähdään tärkeinä asioina, ja niille toivotaan annettavan myös arvoa – kaikkea ei voida korvata vapaaehtoistyöllä.

Ratkaisuehdotuksia, toiveita ja tarpeita

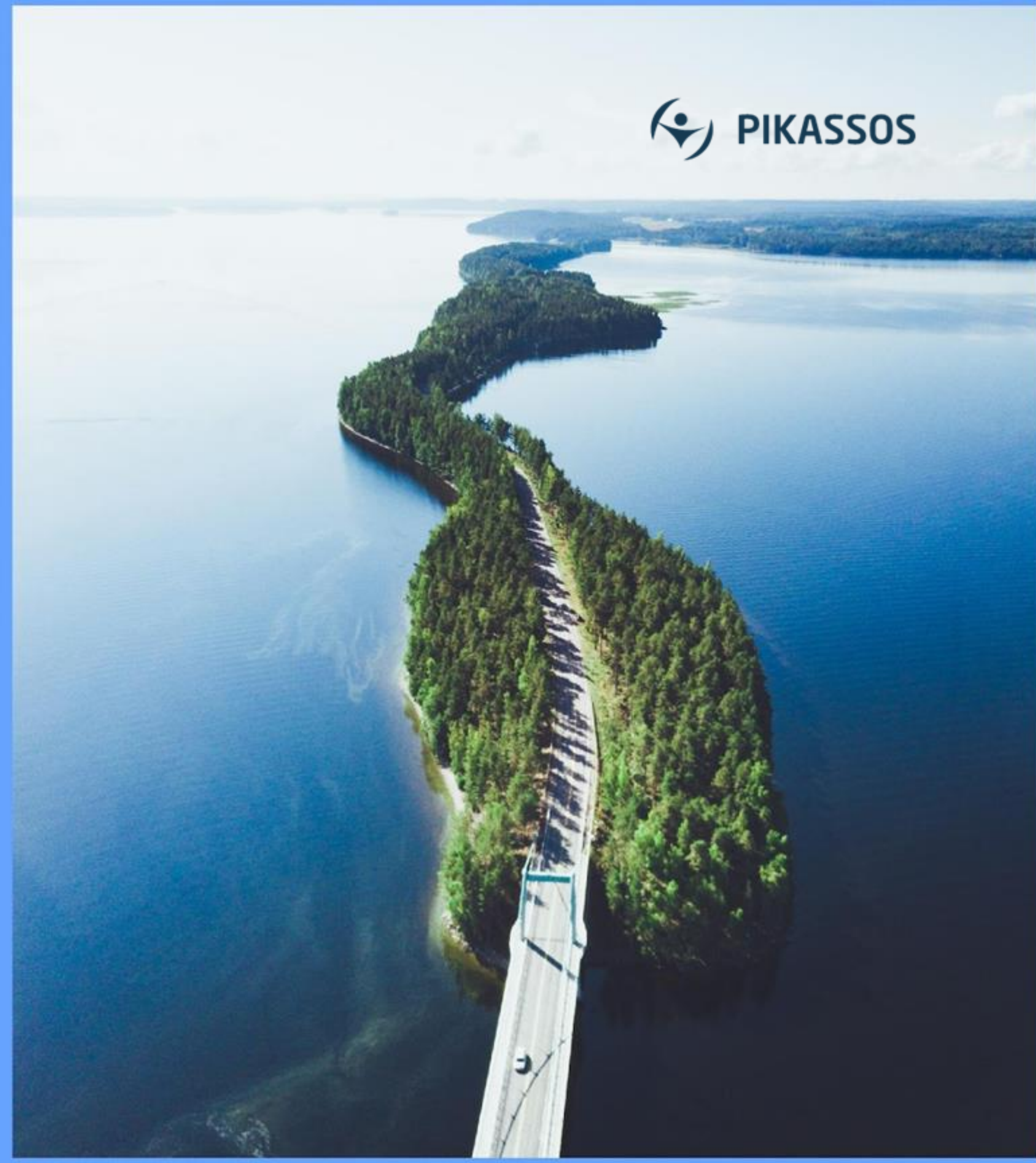
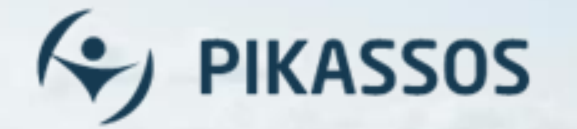
- Sekä vapaaehtoisille että ammatillisille **tukihenkilöille** nähdään selvästi olevan tarvetta eri kohderyhmissä ja tilanteissa. Ihmisiä, jotka jalkautuvat tukea tarvitsevien arkeen, kaivataan eri palveluihin.
- Kannattelevalle tuelle on selvästi tarvetta. **Arjenhallinnan tuelle** sekä **kotiin annettavalle keskusteluavulle** on tarvetta, samoin valvotulle lääkehoidolle.
- **Hoidollista matalan kynnyksen ja jalkautuvaa tukea** tulisi olla tarjolla niille, jotka tarvitsevat hoidollista tukea ja apua toiminnallisen ja sosiaalisesti kuntouttavan sisällön lisäksi. Moni tarvitsisi mahdollisuutta **ympäri vuorokautiseen keskusteluapuun**. Matalan kynnyksen kohtaamispaikkoihin tulisi lisätä **palveluja päihderiippuvaisille** kävijöille, kuten terveystuontaa / sairaanhoitajan päivystys ja puhtaiden pistovälineiden vaihtoa päivittäin. **Kohtaamispaikkoja** tulisi myös olla laajemmin tarjolla erilaisiin tarpeisiin ja tilanteisiin, mm. päihteettömyyttä tukemaan.
- Nuoret tarvitsevat enemmän aidosti läsnä olevia aikuisia, joilla on ymmärrystä trendeistä ja kulttuuritietoisuutta.
- Terapeuttisen keskusteluavun lisäksi vastauksissa ja raporteissa nähdään olevan tarvetta myös konkreettiselle avulle ja **yhdessä tekemiselle**. Jalkautuvaa, intensiivistä ja etsivää työtä kehitetään tällä hetkellä Satakunnassa Kestävän kasvun Satakunta -hankkeessa mm. lastensuojelun asiakkaiden ja ikääntyneiden osalta.
- Ammattilaisten **osaamisen ja näkökulmien laajentaminen** nähdään eri teemoissa yhdeksi olennaiseksi asiaksi.

Ratkaisuehdotuksia, toiveita ja tarpeita

- Satakunnasta puuttuu vaikuttavaksi todettuja keinoja valikoimista, esim. MDFT-terapia.
- **Asiakas- ja palveluohjauksen kehittämiseksi** arvioitiin olevan tarvetta. Palveluohjausta tarvitaan jatkuvasti enemmän ja monipuolisemmin, ammattilaiset arvioivat. Ammattilaiset näkevät selvän tarpeen työntekijöille, joiden työnkuva olisi auttaa löytämään palveluihin ja hakemaan niihin sekä varmistaa, että tukea tarvitseva pääsee tarvitsemiinsa palveluihin.
- Mielenterveyspalveluiden ja psykiatrian palveluille on suurta kysyntää mm. työikäisten ja nuorten keskuudessa. Asiakkaille toivotaan **helpompaa pääsyä** mm. neurologisiin tai psykologisiin tutkimuksiin, diagnosoimisen kehittäminen. Nepsy-piirteisille ihmisille tulisi olla saatavilla enemmän tukea matalalla kynnyksellä. **Mielenterveys- ja päihde- tai riippuvuuspalveluiden yhteensovittamiselle** nähdään olevan kipeästi tarvetta.
- **Monialainen työ** saa paljon kannatusta ammattilaisilta. Monialaisella työllä voidaan ammattilaisten mukaan päästä lähemmäs ihmisten tilanteita, ja ehkäistä monia ongelmia. Moniammatilliset ryhmät. Mahdollisuus tavata **moniammatillinen ryhmä**, vaikka ei vielä olisi mitään asiakkuutta esim. sosiaalipalveluissa tai psykiatrialla. Monialaisuus on saatava **puheen tasolta teoksi**: KUKA tekee, MITÄ sekä MILLOIN, KUKA seuraa, JA MITEN.
- Ammattilaisilla eri aloilta ja organisaatioista on toiveita **koulujen ja oppilaitosten palveluihin ja resurssointiin** liittyen. Koulujen ja oppilaitosten resurssit lasten ja nuorten tukemiseen ovat ammattilaisten mukaan riittämättömät, mikä heijastuu myös mahdollisuuteen tehdä monialaista yhteistyötä.

Muutama nosto tästä kokonaisuudesta:

Hyvinvointivaltion nykytila ja tulevaisuus?

Monissa palveluissa on resurssipula, saatavuus ja saavutettavuus vaikuttavat monelta osin heikentyneen entisestään, kriteerit ovat kiristyneet, politiikka...

Kulttuurisesti "ei-normaalia" vanhuutta elävät ikääntyneet

Tunnistammeko ja tunnustammeko muiden kuin "keinutuolimummojen" olemassaolon ja tarpeet? Miksi meillä ei ole näille ihmisille palveluja?

Ammattilaisten toimintamahdollisuudet ja hyvinvointi

Asiakkaiden vastaamattomat tarpeet eivät ole ammattilaisille samantekeviä. Ammattilaisten hyvinvointi ja jaksaminen on iso kysymys. Moraalinen ahdinko.

Yleinen keskusteluympäristö ja stigma

Yleinen keskusteluympäristö vaikuttaa koventuneen. Stigmat ovat olemassa ja vahvoja, ne ohjaavat toimintaamme ja vaikuttavat niiden kohteena olevien arkeen.